

maatregelen, waarbij aan de meer welgestelden meer belasting werd toebedacht dan aan de minder welgestelden. Aan het verbreden van de progressie-gedachte heeft met name Montesquieu bijgedragen, die daarmee vorm gaf aan een nieuw natuurrechtelijk gelijkheidsideaal.¹⁵⁰ Adriani en Van Hoorn schrijven hierover: "Reeds Montesquieu (1689-1755) betoogde, met aanhaling van de belastingheffing in het oude Athene, dat een evenredige belastingheffing niet rechtvaardig zou zijn. Wat noodzakelijk is, moet worden vrijgelaten, het nuttige moet worden belast, het overvloedige behoort zwaarder te worden belast".¹⁵¹

Feller in zijn bewoordingen was Jean Jacques Rousseau (1755). Rousseau zette zich in voor vrijheid en gelijkheid en voor de progressiegedachte als fundament voor de (fiscale) wetgeving. Hij deed dat in zijn onderzoek: "Discours sur l'économie politique"¹⁵² Uit ethische overwegingen zou belasting op de eerste plaats moeten worden geheven over de overvloed, waarover burgers kunnen beschikken. Daarbij past het om het bestaansminimum te vrijwaren van belastingheffing. Deze idee behoort ook tot het gedachtengoed van Sismonde de Sismondi (1773-1842).¹⁵³

2.2.7 De sociale functie van belastingen: Adolf Wagner

Niet alleen Mann, maar ook Hofstra en Adriani en Van Hoorn noemen de hiervoor vermelde schrijvers en hun ideeën, omdat deze ideeën een belangrijke inspiratiebron vormden voor de opvattingen over de rechtvaardigheid bij belastingen. Hofstra, Adriani en Van Hoorn wijzen ook op de ideeën van Adolf Wagner (1835-1917).^{154 155} Wagner benadrukt de sociale functie van de belastingheffing: de belastingheffing kan dienen om de verhoudingen in welstand tussen burgers te reguleren.¹⁵⁶ Dat wil zeggen: de belastingheffing kan dienen als middel om te komen tot veranderingen in de maatschappelijke verhoudingen.^{157 158 159}

draagkrachttheorie, die tot voor enkele decennia als hoogste wijsheid placht te worden beschouwd." (blz.94)

¹⁴⁹ P.J.A. Adriani, J. van Hoorn[1]: "Daarbij onderscheidt men o.a. de proportionele en de progressieve. Bij de proportionele is het heffingspercentage steeds gelijk; bij de progressieve stijgt het met het bedrag, waarover belasting geheven wordt; bij regressie daalt het." (blz.215)

¹⁵⁰ F.K. Mann[2, blz.159t/m162].

¹⁵¹ P.J.A. Adriani, J. van Hoorn[1, blz.219].

¹⁵² F.K. Mann[2, blz.162t/m164, 264 t/m 266].

¹⁵³ F.K. Mann[2, blz.263t/m266].

¹⁵⁴ H.J. Hofstra[9, blz.89e.v.].

¹⁵⁵ P.J.A. Adriani, J. van Hoorn[1, blz.206e.v.].

¹⁵⁶ F.K. Mann[2, blz.272].

¹⁵⁷ F.K. Mann[2, blz.315].

¹⁵⁸ H.J. Hofstra[9] zegt over Adolf Wagner: "Waarin Wagner zich van de in paragraaf 7.3 genoemde schrijvers onderscheidde waren de ruimere taak die hij voor de Staat opeiste, behalve bescherming van leven en bezit ook zorg voor "Kultur en Wohlfahrt", en in het bijzonder het feit dat hij het isolement van de belastingheffing wilde doorbreken door haar een plaats in het geheel van de overheidsactiviteit te geven." (blz.92)

¹⁵⁹ P.J.A. Adriani, J. van Hoorn[2] noemen de vier beginselen van Wagner: 1), financieel-politiek (toereikendheid en bewegelijkheid der belastingen), 2), economisch, (belastingbronnen, werking der belastingen), 3) gerechtigheid (algemeen, gelijkmatigheid), 4), administratie (bepaaldheid,